Με τα μάτια στραμμένα στο εξωτερικό. *Δείπνο με φίλους* του Donald Margulies, θέατρο «Λαμπέτη», 2001

Με τα μάτια στραμμένα στο εξωτερικό ψάχνουμε για διακεκριμένα έργα. Είτε από κληρονομημένη συνήθεια είτε από πραγματικό ενδιαφέρον για τα θεατρικά δρώμενα του δυτικού κόσμου, αναζητούμε τακτικά έργα που θα μπορούσαν να ανέβουν στις δικές μας σκηνές. Εύλογη κίνηση και νόμιμη˙ πολλές φορές και αναγκαία. Αρκεί να μη γίνεται στα τυφλά και να μην υπαγορεύονται οι επιλογές από την επιφατική μόδα και τους ανερμάτιστους τίτλους.

Ένα βραβείο δεν είναι παρά μια διάκριση που πρέπει να ελέγχεται προσεκτικά και το *Δείπνο με φίλους* είναι φορτωμένο με βραβεία στην Αμερική. Επιπλέον, ο συγγραφέας του, ο Donald Margulies διδάσκει ο ίδιος συγγραφή θεατρικού έργου στο Yale University. Η διδασκαλία αυτού του αντικειμένου είναι χρήσιμη για τις τεχνικές γνώσεις που μεταδίδει, πλην όμως δεν μπορεί να εξασφαλίσει ούτε το ταλέντο, ούτε τη βεβαιότητα της συγγραφικής επιτυχίας. Είναι ειρωνικό, αλλά το ίδιο το κείμενο του διδάσκοντος παρουσιάζει αδυναμίες, τις οποίες και στο μάθημά του θα επισημαίνει στους φοιτητές του. Δεν έχω διαβάσει το κείμενο στο πρωτότυπο, αλλά το σκηνοθετημένο από τον Γρ. Βαλτινό έργο του θεάτρου «Λαμπέτη» δείχνει αμέσως τα ελαττώματά του.

Πρώτον, η εξάντληση του θέματος στα είκοσι πρώτα λεπτά. Η γρήγορη ροή των πληροφοριών ανακόπτεται όταν ο θεατής μάθει για τον επικείμενο χωρισμό του ζευγαριού. Έκτοτε, όλα κυλούν με προβλεπόμενο τρόπο, οι ρυθμοί των διαλόγων πέφτουν κατακόρυφα για να μην ανέβουν καθόλου μετά, παρά μόνο στην τιράντα του Μάρτιν, στην προτελευταία σκηνή, όπου ξεδιπλώνεται, με δασκαλίστικο ύφος και μελοδραματικούς τόνους, όλη η πουριτανική νοοτροπία και η ασημαντότητα ενός αυτοαναφερόμενου λόγου. Εδώ το ενδιαφέρον συγκρατείται μόνο από τους φυσιογνωμικούς σχολιασμούς των ηθοποιών, κυρίως του Βαλτινού που δίνει μια κωμική νότα μέχρι και την τρίτη σκηνή του έργου.

Δεύτερον, η κοινοτυπία της θεματικής.. Το *Δείπνο με φίλους* επικεντρώνεται στο παραμόνιμο πρόβλημα της αμερικανικής αστικής σκέψης: στην οικογένεια. Ένα καρέ φίλων που από παλιά προσπαθούν να συνδεθούν μεταξύ τους ως οικογένεια. Η αποτυχία του ενός ζευγαριού, αποκαλύπτει τα κενά του άλλου. Αυτό το κοινόχρηστο πλέον μοτίβο όμως δεν επαρκεί από μόνο του. Η ξαφνική συνάντηση με την ανία επουδενί δεν συστεγάζεται με την ψυχολογική ανατομία. Επιπλέον δεν είναι αυτοφυές φαινόμενο του έγγαμου βίου, αλλά συναρτάται προς τη σύνολη κοινωνική ζωή. Πού βρίσκεται αυτή στο έργο; Αλλά μάλλον ζητούμε πολλά…

Τρίτον, η σχηματικότητα στη διαγραφή των χαρακτήρων. Τέσσερα δεδομένα εξαρχής και προβλέψιμα στις αντιδράσεις τους πρόσωπα. Ο Τομ μπαίνει αμέσως στην τροχιά της απεξάρτησής του από τη συζυγική κλίνη. Παρά τη θλίψη της, η Μπεθ θα βρει με τη σειρά της νέο σύντροφο. Είναι, καθώς μας λέει, ένας παλιός φίλος που δείχνει αγάπη και στα παιδιά της. Οι ευκολίες αυτές της σαπουνόπερας οδηγούν τον μετριοπαθή Μάρτιν και την Κάρεν στην πρώτη τους συζυγική κρίση.

Οι ξένοι κριτικοί, λέει, ανακάλυψαν τον τρόμο της μακροχρόνιας συνύπαρξης στο *Δείπνο με φίλους*: πρέπει να μας κάνουν πλάκα. Δεν έχουν διαβάσει ποτέ τους Strindberg; Ούτε καν τον Albee; Πού πάει όλη η παράδοση της υπαρξιστικής φιλοσοφίας από τον 19ο αιώνα; Η ψυχανάλυση δεν είναι τίποτα άλλο παρά ένα καρύκευμα στα συνταγολόγια του οικογενειακού προγραμματισμού; Και να μην νομίσουμε ότι πρόκειται για ένα κοινωνικό δράμα που ανατέμνει τη συζυγική ρουτίνα: είναι απλώς ένα δράμα ρουτίνας, από εκείνα που γράφονται για να προβληματίσουν ανώδυνα ένα κοινό που θέλει την εκ του ασφαλούς αναζήτηση των βαθύτερων αιτίων, δηλαδή την ομφαλοσκόπηση. Γιατί τι λέει στο κοινό του ο Margulies; Ότι οι γάμοι γίνονται έτσι απλά, όπως γίνεται ένας περίπατος στο ηλιοβασίλεμα και ότι καθοδόν αποκαλύπτεται ότι γίνονται για να καλύψουν άλυτα

προβλήματα του παρελθόντος. Το ψυχαναλυτικό καρύκευμα, που λέγαμε. Και τι κάνουμε μετά; Χωρίζουμε για να βρούμε τη φόρμα μας ή τυλιγόμαστε στα συζυγικά νυχτικά με εγκαρτέρηση και ανοχή.

Ευθυγραμμισμένος στη ρότα του κειμένου, ο Γρ. Βαλτινός βρήκε για κάθε ρόλο τον κατάλληλο ηθοποιό. Ένα αυθόρμητο Κλ. Γρηγοριάδη που παίζει στην επιπολή των συναισθημάτων· μια Αλ. Παλαιολόγου που μάχεται να βγει από τα σύνδρομά της και να αποφύγει την υστερία. Μια γοητευτική Κορ. Καράντη, αυστηρή στις αρχές της και λίγο απόμακρη από τα γεγονότα. Ο ίδιος έπαιξε με συνέπεια τον συμβιβασμένο Μάρτιν. Πάντα προσεκτικός στη σκηνική όψη, ο Γ. Ασημακόπολος έδωσε έναν πειστικό χώρο για ένα έργο που δεν πείθει. Το ίδιο προσεκτικοί και οι φωτισμοί του Λ. Παυλόπουλου. Η μετάφραση της Μ. Παναγιωτοπούλου και του Βαλτινού, βατή και στρωτή.

Παραμένει η απορία γιατί να στρεφόμαστε προς τις βραβευμένες μετριότητες. της αλλοδαπής, και όχι προς την ελληνική δραματουργία, που και πιο ειλικρινής προς τον εαυτό της είναι και ενίοτε πιο διεισδυτική στη θεώρηση της ανθρώπινης ύπαρξης, από τα εισαγόμενα δράματα της σειράς.

Highlights 11, Δεκέμβριος 2001